

OPDRACHT VAN DE HEER

Veertig dagen na de geboorte van Jesus betreden Maria en Joseph de tempel in Jerusalem om het Kind aan God op te dragen. Dat feest viert de Kerk zowel in het oosten als in het westen vanaf de vijfde eeuw. De oosterlingen noemen het 'Feest van de Ontmoeting'. De Messias ontmoet in de grijsaard Simeon en de bejaarde weduwe Hanna vertegenwoordigers van het nog Oude Verbond. De westerlingen noemen het 'Opdracht des Heren' of 'Maria Lichtmis' – al naar gelang meer de Christus-zijde dan wel de Maria-zijde van de gebeurtenis wordt benadrukt.

'Wanneer een vrouw een kind krijgt en het is een jongen, dan is zij zeven dagen onrein, zoals tijdens de menstruatie. Op de achtste dag moet men de voorhuid van het kind besnijden. Drieëndertig dagen duurt het, voor zij rein is van het bloed der geboorte. Zo Jahweh's gebod, opgetekend in het boek Leviticus (12,2-4;cf. 12,6-8). Na zeven dagen en drieëndertig dagen dus – op de veertigste dag – mag de jonge moeder opgaan naar het heiligdom. Dat is de dag van de reiniging. Ter offering brengt zij een eenjarig schaap mee en een duif of tortel. Is zij in armoedige omstandigheid, dan mag het schaap vervangen worden door een tweede duif of tortel. De priester offert voor haar, staand voor Jahweh, en voltrekt zo voor haar de verzoening.

Het boek Exodus (13,2) vermeldt bovendien Jahweh's wet op het eerst geboren kind (dat dus ook van toepassing is op het enig geboren Kind Jesus): 'Wijd mij alle eerstgeborenen toe – alles wat bij de Israëlieten de moederschoot opent, mens of dier, behoort Mij toe.'

Beide voorschriften vormen de achtergrond van het door Lucas (2,22-40) geschilderde tafereel – samen met andere verhalen uit de kindsheid van Jesus telkens weer verbeeld. Zo door de Vlaming Rogier van der Weyden in de vijftiende eeuw op het Columba-altaar, tegenwoordig in de Alte Pinakothek te München: Terwijl het middenpaneel de aanbidding der wijzen weergeeft, toont het linker luik de aankondiging aan Maria en het rechter luik de opdracht in de tempel. Maria wordt overschaduwd door de Heilige Geest, baart negen maanden nadien het Kind dat door de wijzen als de Verlosser wordt erkend en brengt het na veertig dagen naar de tempel. Hij is de Gezalfde voor de hele mensheid: Herders van het eigen volk komen Hem begroeten in de Kerstnacht. Astronomen volgen de ster naar Bethlehem namens de heidenvolkeren. Simeon en Hanna erkennen Hem in de tempel van Jerusalem namens de Joden. Rogier doet de scène van de opdracht plaats vinden in een gothische kerk waar Maria het Kind aan de priester overreikt, terwijl Joseph toekijkt en een dienster in een mandje twee tortels draagt.

De rituele reiniging, zoals aan Mozes voorgeschreven, heeft door de vordering van de medische wetenschap op deze wijze geen verbinding meer met het leven zelf. Ook reiniging in overdrachtelijke zin behoeft deze moeder met dit Kind geenszins. Nederigheid en saamhorigheid met ons doen Maria met haar Kind de tempelgang maken. Reiniging evenwel mag ons te meer te denken geven. Want wie kan zeggen (Spr 20,9): 'Ik heb mijn hart gelouterd, ik ben gezuiverd van mijn zonden?' Kan een mens onbesmet zijn voor God (cf. Job 4,17)? 'God, ontferm U over mij in Uw barmhartigheid en delg mijn zondigheid in Uw erbarmen. Was af mijn schuld en reinig mij van mijn vergrijp.' Zo bidt de psalmist (51,3-4.6): 'Jegens U alleen heb ik gezondigd. Wat U tegenstaat heb ik gedaan.'

Maria en Joseph voldoen nauwgezet aan de joodse wet. Zij vervullen hun plicht. Lucas vermeldt dat drie keer (cf. 2,22-24): 'Toen de tijd aanbrak, waarop zij volgens de wet van Mozes gereinigd moesten worden, brachten zij het Kind naar Jerusalem om het aan de Heer op te dragen volgens de wet des Heren [...] en om volgens de bepaling van de wet des Heren een offer te brengen.' Waarom drie keer in drie achtereenvolgende verzen? Om te tonen hoe wetgetrouw Joseph en Maria zijn – Joden derhalve, ten

aanzien van wie Christenen altijd behoren te bedenken: 'Wilt gij snoeven, bedenkt dat de wortel u draagt en niet gij de wortel.' Naar Paulus (Rom 11,18): Jodendom draagt Christendom. Christendom is geënt op Jodendom.

Na drie maal de wet vermeldt Lucas (cf. 2,25-27) evenwel drie maal de Heilige Geest. De evangelist noemt Simeon meteen wetgetrouw, op wie echter de Geest rustte en die een godsspraak van de Geest had ontvangen en die door de Geest naar de tempel was gedreven. Waarom eerst drie keer van de wet bericht en vervolgens drie keer van de Geest – in weer drie achtereenvolgende verzen? Om te tonen dat Jesus weliswaar onder de wet is geboren en als zodanig wordt opgedragen, maar in lijden en sterven, dood en opstanding zelf de wet zal worden: Christus is de nieuwe wet. In Hem heeft de oude wet zich voltooid. Want Jesus heeft ons bestaan gedeeld en door Zijn dood de vorst van de dood, de duivel, onttroond. In alles – behoudens de zonden – aan ons gelijk geworden heeft Hij als medelijdend en getrouw hogepriester onze belangen bij God behartigd en de poort van de hemel geopend. Zelf beproefd heeft Hij weet van beproeving om ons in beproeving nabij te zijn. (Cf. Heb 2,14-18)

Maria met Joseph aan haar zijde draagt het Kind de tempel binnen 'om aan Hem het voorschrift der wet te vervullen' (Lc 2,27). In de karigheid van de vertelling doemt het beeld daar in Jerusalem te precieser op. Gewend aan het winterlicht in het Godshuis ontwaren de ouders het altaar waarheen zij zich moeten begeven om zich bij de priester te melden. Maar dan treffen ze onverwacht Simeon, de vrome man die wist dat hem de dood niet zou overkomen alvorens hij de Gezalfde des Heren zou hebben aanschouwd (cf. Lc 2,26). Verlangend had hij uitgezien naar de komst van de Heer in Zijn heiligdom (cf. Mal 3,1). En Hij is binnengekomen – de Koning der ere, de Heer der hemelse scharen. Als kind. Poorten hebben daarom haar kroonlijsten opgeheven. Open zijn gegaan aloude deuren. De Koning der ere is binnengegaan. (Cf. Ps 24,7.10)

De reactie van de oude man is tweërlei: Hij neemt het Kind in de armen en drukt Het tegen zich aan en prijst God in dankbaarheid (Lc 2,29-32): 'Laat Gij, Heer, nu Uw dienaar naar Uw woord in vrede gaan. Mijn ogen hebben Uw heil aanschouwd dat Gij voor alle volkeren hebt bereid – het licht tot openbaring aan de heidenen, de heerlijkheid van Uw volk Israel.' Wat kan een mens in de voltooiing van zijn leven beter gebeuren? Hij heeft zijn dagelijkse plicht vervuld. Hij heeft God in ere gehouden. Hij heeft gewacht, zoals aartsvader Jacob op zijn zoon Joseph (cf. Gn 46,30). Hij heeft de Heer verbeid, gehoopt op Zijn belofte, meer naar Hem uitgezien dan wachters naar de ochtend (cf. Ps 130,5-6). Hij heeft naar de komst van de Messias verlangd ten behoeve van heel het volk Israel. Nu hij het Kind in de armen houdt, is zijn leven vervuld en komt zijn tijd van sterven. Simeon geldt als voorbeeld voor ons allen. Na goed leven is het goed sterven. En wat is wijzer dan steeds met de dood te rekenen; want die kan ook eerder dan in ouderdom komen en onverwacht of plotseling. Omgaan met de dood in het leven tempert onze eigen belangrijkheid, zo we al menen belangrijk te zijn. Elk mens kan worden gemist. Elk mens kan worden vervangen. Ons leven is als een wake in de nacht. Onze jaren zijn een zucht. Zij zijn voorbij als een wiekslag. (Cf. Ps 90,4.9.10) Het is daarom juist de dood als deel van ons leven in ere te houden en bij elke beslissing of ontmoeting te bedenken hoe betrekkelijk onze zaken zijn in het gezicht van de absolute eeuwigheid van Gods eeuwige majesteit. Simeon's bede is velen een avondgebed. Wie zo kan bidden voor het slapen gaan, zal proberen geen onenigheid of ruzie te laten voortbestaan, wanneer de nacht valt.

Simeon prijst God om de aanschouwing van het gekomen heil zoals Elisabeth Maria om datzelfde heil heeft geprezen, toen zij haar kwam bezoeken in haar zwangerschap van Joannes (de Doper) (Lc 1,42-43): 'Gij zijt gezegend onder de vrouwen en gezegend is de vrucht van uw schoot. Waaraan heb ik het te danken dat de moeder van mijn Heer mij bezoekt?'

Simeon geeft na zijn blijde bede, waarover de ouders verbaasd staan, het Kind aan Maria terug en geeft haar zijn tweede reactie (cf. Lc 2,34-35): 'Uw ziel zal door een zwaard worden doorboord. Want het Kind is bestemd tot val of opstanding van velen in Israel en tot teken dat weersproken wordt.' Enerzijds blijkt hier de diepe verbondenheid tussen moeder en Kind. Alle geslachten zullen Maria weliswaar zalig prijzen, zoals Lucas elders schrijft (cf. 1,48), maar lijden met haar Zoon is tevens haar deel. Anderzijds gaat in Christus' bestemming als teken van tegenspraak in vervulling wat over Hem is voorzien: Hij zal een steen zijn

waaraan men zich stoot, een rotsblok waarover men struikelt (cf. Js 8,14). Hij zal worden gepijnigd en vernederd, maar Zijn mond zal Hij niet openen – het Lam dat ter slachting wordt geleid (cf. Js 53,7).

Daar in de tempel houdt ook de profetes Hanna zich op. Een weduwe van vierentachtig jaar. Zij verblijft daar voortdurend en dient God dag en nacht in bidden en vasten. Zij komt naderbij en dankt God en spreekt over het Kind 'tot allen die de bevrijding van Jerusalem verwachten' (Lc 2,38; 2,36-37). Naast Simeon getuigt Hanna van de verwezenlijking van de Schriften.

Het tempeltafereel is een feestelijke samenkomst. Hier ontmoeten barmhartigheid en waarheid elkaar (cf. Ps 85,11): In Jesus de barmhartigheid van de verlossing en in Simeon en Hanna de waarheid van de belijdenis. Hier kussen gerechtigheid en vrede elkaar (cf. Ps 85,11): De gerechtigheid van de oude mensen en de vrede van de Vrededorst omhelzen elkaar met de kus van tederheid en verenigen zich in de vreugde van de Geest.

Jesus en Maria, Simeon en Hanna. Zij verheerlijken de Kerk en sieren de hemel. In Hanna wordt ons bidden en vasten voorgehouden, in Simeon godsvrucht en toewijding, in Maria nederigheid en gehoorzaamheid, in Jesus liefde en barmhartigheid. Zuiverheid schittert in allen gemeenschappelijk. Maar die van het Kind is niet van een pas geborene, maar van een ongeschapen heiligheid.

(Cf. Guericus, abt van Igny, tweede toespraak voor het feest van 2 februari)

Toen de ouders met het Kind aan alle voorschriften van de wet des Heren hadden voldaan, keerden zij naar huis terug (cf. Lc 2,39).